

Válaszolva Kováts Dániel cikkében feltett legfőbb kérdésére: elég-e a szűkös évi 18 óra a hon- és népismeret tantárgy oktatására az általános iskola 5., 6. osztályában? A rövid válaszom: nem. De bízunk abba, hogy a megkezdett folyamatok folytatódnak, és hamarosan más évfolyamokon is, nagyobb óraszámokban is oktatható lesz e fontos tantárgy.

A szűkös órakeret tehát valóban problémát okozhat, azonban más tantárgyakat tanító kollégákkal összedolgozva, tanmeneteinket összehangolva megoldható a feladat.

Összegezve: úgy érzem, hogy az érdeklődésüket felkeltő, további ismeretszerzésre, kutatásra serkentő tankönyvet vehettek kezükbe a 11–12 éves tanulók Baksa Brigitta és a Nemzeti Tankönyvkiadó jóvoltából. Élmény volt számomra is az elmúlt három tanév, amikor a hon- és népismeret tantárgyat e könyvekből taníthattam. Remélem, hogy az elkövetkező években egyre több kollégának adatik meg ez az élmény!

Forróné Virág Zsuzsa

A kalendáriumok és iskolai évkönyvek művelődés- és helytörténeti szerepe Nagyváradon¹

Sajátos helyzettel állunk szemben. Nagyvárad a XIX. század végén és a XX. század elején óriási fejlődésen ment át, minek hatására Budapest után a legversenyképesebb városok közé emelkedett, minden szempontból. A századforduló után a „Pece-parti Párizsban” hat színház működött, Ady Endre itt bontogatta szárnyait és jött létre a Holnap városa, a modern magyar irodalom megteremtője, számos újság és folyóirat, nagynevű egyesület városa. Ilyen milióban bizonyára több fajta kalendárium és évkönyv jelenhetett meg. Ennek a fellendülésnek azonban gátat vetett Trianon. A megmaradt magyar intézményekből egyedül a református egyháznak volt annyi ereje, hogy kalendáriumot jelentessen meg. De honismereti jellegű anyag ebben sem láthattak napvilágot. Változás csak 1990-ben állott be.

Hasonló volt a helyzet az iskolai évkönyvek esetében is. Nagyvárad mindig iskolaváros volt. Sok nagymultú intézménye és községi iskolája volt. Mindegyik adott ki évkönyveket és értesítőket. 1920 után a magyar iskolák megszűntek, vagy átalakultak vegyes iskolákká, amelyeknek már nem volt évkönyvük, sem értesítőjük. Az elmúlt nyolcvan év alatt ezek a régi dokumentumok eltűntek, ma már többnyire csak magánkönyvtárakban található meg. Így nehezebb is nyomon követni őket. Ennek ellensúlyozására 1990 után a régi intézmények utódai több emlékkönyvet adtak ki.

1. Kalendáriumok

Református kalendárium

A *Királyhágómelléki Református Egyházkerület kalendárium*a 1928-ban indul, *Árvaházi Képes Naptár* címmel. Mivel az egyház mellett működő árvaháznak nem volt jövedelme, a naptár teljes jövedelmét az árvaház fenntartására fordították. Szerkesztője id. Csernák Béla váradolaszi lelképásztor, a későbbi püspök volt. 20–22 ezer példányban jelent meg, kézi szedéssel készült a Lorántffy Zsuzsanna Leánynevelő Intézet pincéjében működő Kálvin-nyomdában. A címdalalon a várad-olaszi templom állott, előterében az árvaház épülete, oldalt egy diakonissza kisgyermekkel, felette a cím. A grafikai munkákat, az illusztrációkat id. Radványi Károly készítette, linóleum metszettel, mind a mai napig Románia legnagyobb ex libris készítője és gyűjtője. Ex libriseivel nemzetközi kiállításokon vett részt. Ma az ex librisek nagy része a várad-i múzeum és ifj. Radványi Károly tulajdonában található, aki 1939-től itt inaskodott a nyomdában és tanulta meg a mesterséget. A naptár első részében levő hónapok táblázata a re-

¹ Elhangzott 2004. május 22-én Zánkán, a honismereti kiadványszerkesztők tanácskozásán (Szerk.)

formátus, a katolikus és a görög katolikus, sőt egy időszakban a zsidó névnapokat és ünnepeket is ismertette. A naptárt a környékbeli lelkipásztorok írták, főleg a gyülekezetek életéről. Varga Gedeon, az árvaház lelkigondozója minden számban írt cikket. Nagyon sok tanácsot nyújtott a falusi gazdáknak, közölte a vásárok névjegyzékét. Ez a naptár 1944-ben jelent meg utoljára.

1950-től újra engedélyezik a megjelenését. Az állami nyomdában készült kalendárium **Református Naptár** néven jelenik meg. 1950 és 1955 között a Kolozsvári és a Nagyváradi Református Egyházkerületek közös kiadványa. 1950-ben Kolozsváron nyomják, *Tőkés István* egyházkerületi tanácsos szerkesztésében. A hónapok táblázatában a református és a római katolikus névnapok és egyházi ünnepek mellett az akkori hivatalos román ünnepek is megjelennek. Az előszót Vásárhelyi János, a Kolozsvári, és Arday Aladár, a Nagyváradi Egyházkerület püspöke, valamint Argay György evangélikus püspök írta. A naptár anyaga érzékelteti a kor szellemét: az egyház helyét a Román Népköztársaságban, az új egyházi státútum alapelveit, a beilleszkedést az új társadalmi rendbe. Az áhítat órái című fejezet írásai mellett ilyeneket találunk: munkásmozgalmi évfordulók, népek harca a békéért, szovjet békejavaslatok, és természetesen Sztálin fényképe. A végén rövid irodalom: az erdélyi nyomdászat úttörője, Tótfalusi Kiss Miklós élete, novellák, mesék, versek.

1952-től a két egyházkerület közös kiadványát már Nagyváradon nyomják, *Buthi Sándor* nagyvárad-réti református lelkipásztor, a későbbi püspök szerkesztésében. A fedőlapon több éven keresztül az újjáépülő nagyvárad-réti református templom tervének rajza jelenik meg. Grafikai szerkesztő id. Radványi Károly. Az első oldalakon a Román Népköztársaság címe, Gróza Péter miniszterelnök Gh. Gheorghiu-Dej pártfőtitkár fényképe áll. Abban az időszakban minden tankönyv így kezdődött. A hónapok táblázatában már csak a református névnapok jelennek meg, mellette az állami és az egyházi évfordulók. Minden hónap mellett gazdasági tanácsadó a mezőgazdasággal foglalkozók részére. A kolozsvári és a nagyvárad-i egyházkerület előző évi beszámolója után következő anyagok még inkább bizonyítják, hogy mennyire rátelepedett az egyházra az akkori rendszer és az általa keltett pszichózis: A Béke Világtanács felhívása, az egyházak állásfoglalása a békéért folyó harcban, eszmefuttatás az egyház és a népi demokrácia kapcsolatáról, szocializmust építő falvaink életéből, a kollektivizálás jótéteményeiről, a nemzeti kérdés megoldása hazánkban, a gyarmati és függő országok népeinek harca a felszabadulásért. A 95 oldalas naptár szinte elvesztette egyházi jellegét, teljesen a propaganda szolgálatába állott.

Az 1953-as naptár hasonló ízű. Csak a címeket említem meg: a Béke Világtanács határozatai, Az egyházkerületek állásfoglalása a békéért folyó harcban, Felhívás a vallásfelekezetekhez, Az egyház a nép fiaira szavazott, Új alkotmányunk és a nemzeti kérdés megoldása, A mai református család, A szocializmus egy esztendejének épülése falvainkban, A béketábor népeinek alkotásaiból. Mellettük a hivatalos költők hazafias versei.

Az 1955-ös naptár kezd egyházi jellegű lenni, de még megjelennek a békeharcos írások. Új gondolatok: Miért vagyunk keresztények, miért vagyunk reformátusok, Egyházi ünnepek, Régi prédikátoraink karácsonyi igehirdetéseiből, Háború és béke kérdései kereszttyén megvilágításban, Nagy évfordulók gyülekezeteinkben. A versek is már istenesek. Bár alig húsz oldalban, de megjelenik a népmese, Móricz Zsigmond és Móra Ferenc rövid elbeszélései és néhány imádság.

1956 után már csak a Nagyváradi Református Egyházkerület kiadásában jelenik meg a református naptár, továbbra is *Buthi Sándor* szerkesztésében. A nagyon szép, népies díszítések grafikáit id. Radványi Károly készíti, de 1957-től már ifj. Radványi Károly, aki tovább vitte édesapja művészetét, linóleum- és ólommetsetekben. Ettől kezdve 200 oldalas a naptár.

Az 1958-as naptár már teljesen egyházi jellegű. Most is a két püspök előszavával és a két egyházkerület beszámolójával kezdődik, ami jelzi, hogy mindkét egyházkerületet szolgálja. Fő fejezete – Hitvallásunk – ötven oldalon keresztül boncolgatja mondatonként a Miatyánkot a biblia példázatai segítségével. Egyháztörténet, Egyházi személyek, reformátorok életéről, a végén legendák és mesék, majd néhány hasznos táblázat: gyógynövénygyűjtési naptár, állatok korának meghatározása, vemhességi naptár.

Az 1959-es az utolsó rendes naptár. Jól meghatározott fejezetekre van osztva. A naptár Kálvin születésének 450. évfordulójának jegyében készült. Száz oldalon keresztül taglalja életét,

tanításait, igehirdetését, prédikációit. Gyülekezeti kérdéseink: istentiszteletünk rendje, egyházi szokásaink. Egyháztörténeti képek: a felsőbányai, a tenkei református egyházak története, A harangokról. Az utolsó fejezet: A tudomány és irodalom köréből.

Talán a naptár hangulatváltása, radikalizálódása járulhatott hozzá, hogy nagyon megrövidítették a további papírkiutalást. Így 1960-tól 1988-ig csak egy kis formátumú (12x17 cm), 36 oldalas füzetnaptár jelenhetett meg, általában két színben, az ünnepeket piros betűkkel írták. E füzetnaptárak mind egyformák voltak, majdnem harminc éven keresztül. Az első két oldalon ugyanazok a jelképek: a rajzok fölött a békével kapcsolatos bibliai idézetek: „Ha lehetséges, amennyire rajtatok áll, minden emberrel békességben éljétek.”, „Törekedjünk azokra, amik a békességre és az egymás épülésére valók”. A rajzok alatt Jézus idézetek: „Ez az én testem, mely tiérettetek megtöretik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.”, „E pohár amaz új testamentum az én vérem által; ezt cselekedjétek, valamennyiszor isszátok az én emlékezetemre.” Ezután két oldal Papp László püspök köszöntője, egy oldal zsolttár, egy oldal bibliai idézet, majd a tízparancsolat, a két nagyparancsolat, piros betűkkel a hivatalos állami évfordulók. A tizenkét hónap, névnapokkal, mindegyik mellett egy templom nagyon szép grafikai képe, mely ifj. Radványi Károly munkája. Ez volt a naptár egyedüli értéke, az évek folyamán szinte az összes partiumi templom képe megjelent. A végén az úri imádság – a Miatyánk és az Apostoli Hitvallás – a Hiszek egy...

1988-ban végleg megvonják a papírkiutalást. Tehát nem tiltják be, csak nincs mire kinyomtatni.

A kalendárium-szerkesztés 1990-ben indul újra, **Református Naptár** néven. Az első naptár az 1991-es, amely közösen jelent meg az Erdélyi Református Egyházkerülettel. Szerkesztője *Gavruca Tibor* esperes, székelyhídi lelkipásztor. 1992-től kezdve már csak a Királyhágómelléki Református Egyházkerület naptára. Először jelenik meg a református egyház cím- és névtára. Hagyományosan a hónapok naptárával kezdődnek, névnapokkal, egyházi ünnepekkel. A művészi kivitelezésű grafikák a különböző templomokról csak az 1994-es naptárig jelennek meg, sajnos tovább megszűnnek. A naptárak grafikai szerkesztője továbbra is Radványi Károly. A tartalom, az írások jellege évről évre változik, a szerkesztők beállítottságának függvényében. Az 1993-as naptár *Zsiskú János* belényesi lelkipásztor, költő és író szerkesztette, aki a szórványban él. A témák a következők: Szórványkérdés – szórványmunka, meghurcolt lelkipásztorok, azok hőstettei, Zsiskú János riportsorozata: templom építő, közösség-gyülekezet szervező és megtartó, egyházépítő cikkek.

Az 1994-es naptárt *Barabás Zoltán*, az egyházi hírszolgálat vezetője, költő, újságíró szerkesztette. Témái: A levéltár története, egyházmegyék története, a Hegyköz vidéke – helytörténeti ismertető, egyházkerületi dokumentumok, versek, a református egyház cím- és névtára. A *Szilágyi Aladár* főgondnok, közíró szerkesztette 1995-ös naptár főbb témái templomok és gyülekezeti központok építése, a világirodalom története dióhéjban, bibliafordítások története Károli Gáspár előtt, történelmi regény- és drámarészletek, magyar mondák. Az 1996-os és 1997-es naptárakat, melyek már színes fedőlappal jelennek meg, *Berecki András* lelkipásztor szerkesztette, főbb témái: kis egyházközségek története, a különböző egyházkerületek bemutatása a III. Magyar Református Világtalálkozó alkalmával, megjelenik a műemlékvédelem, a néprajz – népszokások, régi eszközeink, turisztatörténet.

1998-tól **Református kalendárium** néven jelenik meg *Szilágyi Aladár* és *Barabás Zoltán* szerkesztésében, megjelenik a gazdakalendárium – először szól falusiakhoz. Ezután egyházi elméleti és missziós tanulmányok, népfőiskola, történelem és irodalomtörténet a téma, de túl magas fokon, ami már csak egy szűk rétegnek szól.

2000 és 2002 között *Barabás Zoltán*, *Csűry István* egyházkerületi tanácsos és *Mihálka Zoltán* újságíró szerkesztik a kalendáriumot. Ekkor már 16x24-es, nagyobb formátumú. A 2000-es kalendárium az 1989-es forradalom tíz éves évfordulója, az ezredforduló, a millicentenáriumi megemlékezések jegyében készült. A 2001-esben a teológiai elméleti tanulmányok mellett a történelemé a szó: 1849 forró nyara, Lorántffy Zsuzsanna, Wesselényi Miklós, Luther Márton, Fráter György, Pilinszky János emlékezete, helytörténet, honismeret. A 2002-es kalendárium fejezetei: Makkai Sándor és Ravasz László püspökök élete, Egyház és kultúra, Testvéregyházak bemutatása, történelmi képek: Misztótfalusi Kiss Miklós, Fényes Elek statisztikus, Balaskó Nándor szobrász, Máté Imre költő emlékezete.

A 2003, 2004-es kalendáriumot újra *Berecki András* lelképásztor szerkesztette. Újra szól a falu népéhez, házunk, kertünk udvarunk, valamint az orvosi tanácsok című fejezetekben, több egyházközség történetét ismerteti, műemléktemplomok bemutatása, iskolatörténetek, népszerű: turulmadár mint jelkép, református népművészet, régi eszközeink, nagy személyiségeink, ember és természet, környezetvédelem.

A nagyvárad napilapoknak voltak naptárai. Amiről eddig tudomást szereztem: Nagyvárad képes naptára, 1898, Nagyvárad naptára, 1914.

Bihari Napló Kalendárium

A Bihari Napló napilap kalendárium 1996-ban indult, *Szűcs László* újságíró szerkesztésében. Nagyon változatos témákról írnak, mindenkinek szól, minden korosztálynak, minden érdeklődési kört kielégít. Sok, a honismeret szemszögéből értékes anyag jelent meg. Ezekből nyújtanak egy kis ízelítőt, címszavak formájában. 1996 – Megyejáró – a megye összes magyar falvainak rövid helytörténete; 1997 – Múltidéző fényképek: Szent László alakja a nagyvárad közterti szobrászatban. Arcok és sorsok a Holnap városából; 1998 – Bihar megye régi kastélyai, Kőszínház születik Váradon, Magyar szigetek a Belényesi-medencében, Településneveink kis szótára; 1999 – Ady és a nagyvárad házak, Hegyközkereső – kistérség bemutatása; 2000 – Az ezer éves államiság, A Szent Korona, Árpád nemzetség, Nagyvárad közterei szobrai, Sebes-Körös-völgyi magyarság.

2000-ben az újság egy osztrák konzorcium tulajdonába került, az újság hírlappá alakul át, a kalendárium kiadása megszűnik.

2. Iskolai évkönyvek

Nagyvárad legjelentősebb tanintézte a **Jászóvári Premontrei Kanonokrend Nagyvárad Főgimnáziuma** volt. A nagyvárad gimnáziumot 1699-ben Benkovic Ágoston nagyvárad püspök alapította. Vezetését a jezsuitákra bízta. A gimnázium a kedvezőtlen viszonyok miatt csak 1722-ben nyílt meg. Négy osztályból állott: a parva, principia, media és suprema-ból. Két-két osztály közösen tanult. Az 1735–36. iskolai évben már hat osztályos, bővült a retorika és poesis osztályokkal. A jezsuita rend eltörlése után, 1773-tól egyházmegyei papok és világi tanárok tanítanak benne, egészen 1808-ig. Új helye a régi püspöki rezidencia. Ezután a gimnázium vezetését a Diploma Restitutionale a premontrei rendre bízta. Így a *Premontrei Főgimnázium* 1808-ban alakul meg, melyet 1923-ban függesztettek fel. *Első évkönyve* az 1850–51-es iskolai évvel kezdődött. Az 1853-ból fennmaradt évkönyvének címe: *A Nagyvárad Nyolcz Osztályos Gymnasium Évkönyvei*. III. folyam. 1852–53-ik tanév. Közrebocsátja Dr. Krausz G. László, premontrei kanonok s gymnasiumi igazgató, Július hó 31-kén. Nagyváradon, Tichy Alajos könyvnyomdájában. Az 1860-as évektől a *Jászóvári Premontrei Kanonokrend Nagyvárad Főgimnáziumának Értesítője* címmel jelent meg. Mindegyik rendkívül sok információt tartalmazott. Ízelítőnek három évkönyvet mutatok be:

Az 1895–1896. iskolaév 253 oldalas értesítője, *Kotunovics Sándor* igazgató közlésében, a következőket tartalmazta: A Nagyvárad Római Katolikus Főgimnázium története; A főgimnázium fenntartására és ellátására az intézethez kötött alapítványok; A Nagyvárad főgimnáziummal összeköttetésben álló internátusok: Szt. József Intézet, Görög Katolikus Fiúnevelő Intézet, Nógáll Intézet, Szent Miklósról Elnevezett Görögkeleti Internátus; Adatok az intézet történetéhez: tantestület, kirándulások, iskolai ünnepek, egészségügy; Tanári személyzet: a tanár neve, tanári éveinek száma, tantárgy, melyet előadott, osztály, melyben előadott, heti óráinak száma, egyéb iskolai foglalkozása; Rendkívüli tantárgyak: francia nyelv, műének, egyházi ének, daloskör; Jelentés a tornázás eredményéről; Iskolai ünnepek; Az írásbeli dolgozatok tételei a magyar nyelvből; Az ifjúsági segélyegylet működése; A tanítási eszközök gyarapodása: különböző könyvtárak, szertárak; Az ifjúság érdemsorozata; Az érettségi vizsgálatok; Az ösztöndíjak, segélyezések, jutalmazások. Statisztikai kimutatás; Tudósítás a következő iskolai évről.

Az 1920–1921. iskolaév 50 oldalas értesítője, *dr. Kovács Lajos* igazgató közlésében, az a következőket tartalmazta: A magyarországi premontreiek (A Premontrei Kanonok-rend fennállásának 800 éves jubileuma alkalmából); Adatok a főgimnázium történetéhez; Tanári testület;

Az ifjúság érdemsorozata, osztályonként; Ösztöndíjas, segélyezett és jutalmazott tanulók; Statisztikai kimutatás; Érettségi vizsgálat; Az 1921–22. iskolaévre vonatkozó tudósítás.

A főgimnázium 1940-ben újraindul a **Jászvári Premontrei Kanonokrend Nagyvárad Pázmány Péter Gimnáziuma** néven, egészen 1948-ig, az államosításig. *Öt évkönyv* jelenik meg, az utolsó az 1944–45. iskolai évben. Az 1941–42-es, 56 oldalas évkönyv a következőket tartalmazza: Szent László jubileumára; A pápa jubileumára; A nagyváradai premontrei gimnázium Röntgen-laboratóriuma; Az iskola múltja; Az iskolai év története; Tanári testület; A tanárok társadalmi és irodalmi munkássága; A tanárok pasztorációs tevékenysége; Erkölcsegyetem, tanulmányi és vallási állapot; A szülői ház és az iskola; Könyvtárak, szertárak, Ifjúsági egyesületek; Segélyezések és jutalmazások; A tanulók érdemsorozata; Statisztika; Internátusok; Tájékoztató a jövő iskolai évről; Tankönyvjegyzék.

A későbbiek folyamán a 4-es számú Középiszkola néven működik, majd 1990-ben felveszi az Eminescu Liceum nevet.

1994. június 29-én, 44 tag részvételével megalakítják a Nagyváradai Premontrei Öregdiákok Egyesületét. 1996-ban kiadják *A Nagyváradai Premontrei Öregdiákok Emlékkönyvét*, amely 335 oldalon keresztül nagy alaposággal ismerteti a főgimnázium 123 éves történetét, statisztikát, tantárgyakat, szertárakat, könyvtárakat, a tanári kar jelentős személyiségeit, tanári portrék címen, diákjait, az ifjúsági egyesületeket, érettségi találkozókat.

A másik nagy intézmény a **Nagyvárad Állami Főreáliskola**, amely 1873-ban alakult. *Évkönyvei* minden évben megjelentek. 1919-ben átalakítják román iskolává, magyar tagozattal, Emanuel Goidu Liceum néven. Utolsó évkönyve az 1936–37. iskolai évben jelent meg. 1940–45 között felveszi a **Nagyvárad M. Kir. Állami Szent László Gimnázium** nevet. *Évkönyveit* újra indítja. 1945 után visszaáll a Goidu Liceum, magyar tagozattal. Évkönyveket már nem adnak ki. 1948-tól teljesen megszűnik a magyar tagozat. Itt kell megemlíteni, hogy az 1990-ben megalakuló **Szent László Római Katolikus Gimnázium** felekezeti iskola és nem a volt állami iskola jogutódja, csak nevében hasonlatos.

A Szent László Gimnázium 1943–44. iskolai évről szóló évkönyve (közvetteszi *Jakó Albert* igazgató) a következőket tartalmazza 54 oldalon: Új utakon – Erdély történetéről; Iskolánk múltja; Iskolánk az 1943–44. tanévben; A tanári testület és működési köre: a tanár neve, alkalmazásának minősége, szolgálati éveinek száma, mely osztályokban, mely tantárgyakat és heti hány órában tanít?, heti óraszám, osztályfőnök, egyéb szolgálati beosztása; A tanárok iskolán kívüli, irodalmi, társadalmi munkássága; Ifjúsági egyesületek; Tanulók érdemsorozata, magyar tagozat, román tagozat; Magántanulók; Érettségi vizsgálatok; Statisztika; Tanulmányi eredmény; Iskolai felszerelések értéke; Az iskola népessége 1940–41. tanévtől; Az iskolaépület méretei; Az iskolát igénybe vevő tanulóthonok; Tájékoztató az 1944/45. iskolai tanévre (román nyelven is).

A harmadik nagymúltú intézmény az Orsolya-zárda. 1771-ben alapítják meg az Orsolyarendi Leánynevelő Intézetet, melynek 1856-ig csak elemi iskolája volt. 1858-ban megnyílt a tanítóképző, 1868-tól beindul a polgári leányiskola a tanítóképző mellett. 1890-től Római Katolikus Leánygimnázium, 1946-tól Leányliceum, majd 1947-től Állami Tanítóképző. 1956-tól 3-as Számú Középiszkola, már koedukációs iskola, 1971–1983 között Alexandru Moghioros Liceum, 1983-tól 5-ös Számú Ipari Liceum. 1990-ben felveszi az **Ady Endre Liceum** nevet, mint egyedüli állami magyar nyelvű középiskola.

Az *Orsolya-zárdának* voltak *értesítői*, de csak a tanulmányi eredményeket és a statisztikát tartalmazták. Ezekből nagyon kevés maradt fenn. A későbbiekben nem adtak ki semmit. Így az első kiadvány 1993-ban jelent meg, az *Ady Endre Liceum Alma Mater Alapítványának* gondozásában, *Emlékkönyv, Öregdiák-találkozó* címmel. A 134 oldalas kötet tartalmazza a több mint kétszáz éves „schola” történetét, statisztikát, visszaemlékezéseket, az iskola létesítményeit, a tanszemélyzet névsorát 1920-tól és tanulók névsorát 1929-től 1993-ig.

1997-ben a 225. éves évfordulóra Jubileumi Emlékkönyvet adtak ki, 225 év az *Orsolya Zárdától* az *Ady Endre Liceumig* címmel, amely 175 oldalon keresztül a következőket tartalmazza: iskolatörténet a kezdetektől, visszaemlékezések, az iskolában végzett személyiségek, diákélet az Adyban, a tanulók névsora 1993–96 között, az iskola tanszemélyzete, alkalmazottai, magántanulók.

Nagyvárad községi elemi iskoláinak is voltak értesítői: *Fekete Péter és Réz Mihály* szerkesztésében jelent meg *Nagyvárad város községi elemi és ismétlő fiú, elemi és ismétlő leány, polgári fiú és leányiskolák értesítője*, 1911–1913. *Felícides Lajos* szerkesztésében *A nagyváradai községi polgári fiúiskolák értesítője*, 1911–1918. *Ritoók István* szerkesztésében *A nagyváradai községi polgári leányiskola értesítője*, 1910–1918. Külön megjelent *A nagyváradai községi iskolák tanulóinak érdemsorozata*, 1869–1870-es tanévtől – 1879–1880-évig. Majd 1880-tól 1914-ig évente, 1914-től 1918-ig összevontan jelent meg.

A Lorántffy Zsuzsanna Református Leánygimnázium (1903–1948), az Immaculata Intézet – Tanítóképző (1891–1948) és a Kecskeméti Lipót Zsidó Líceum (1920–1944) évkönyveiről, vagy értesítőiről nem tudunk semmit. Lehet, hogy elvesztek, lehet, hogy nem adtak ki ilyeneket.

1990-ben megalakul a **Sulyok István Református Főiskola**. 1994 őszén kiadja első évkönyvét, *A Nagyváradai Sulyok István Református Főiskola Évkönyve*, 1990–1994 címmel. Ebben megtaláljuk a négy év tanárainak és hallgatóinak névsorát.

Meg kell említsük, hogy a civil szervezeteknek is voltak évkönyvei: *A Szigligeti Társaság Évkönyvei*, 1892. és 1918. között; a *Nagyváradai és Biharmegyei Régészeti és Történelmi Egylet Évkönyvei*, 1893. és 1918. között. Az *Erdélyi Kárpát Egyesület*, megalakulásának 105. évfordulója tiszteletére 1996-ban évkönyvet adott ki, *Múlt és jelen* címmel. Ez a következőket tartalmazza: Az EKE története megalakulásától 1948-ig, Az EKE története 1990 után, Az „Erdély” és az „Erdélyi Gyopár” szerepe a turistaság szervezésében, Az EKE Működési Alapszabályzata, Az EKE működési alapelvei, majd az EKE különböző megyei osztályainak története és bemutatása következik, összesen 224 oldalon. A kötet *Ajtay Ferenc*, *Imecs László* és *Dukrét Géza* gondozásában jelent meg, Kolozsváron.

A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság megalakulásának tíz éves évfordulójára, 2003-ban kiadta első évkönyvét, *A műemlékvédelem fölöttébb szükséges voltáról* címmel, *Dukrét Géza* szerkesztésében. A 420 oldalas kötet tartalma: Partiumi tudat, honismeret, műemlékvédelem; a PBMEB története 1993–2002 között; A tagság névsora; A bizottság elnöksége; Kitüntettek; ezt követi 22 tanulmány, legjobb kutatóink tollából; Ötéves könyvkiadásunk.

Dukrét Géza

